

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

L'empremta fonda d'Anton Txékhov, un geni del conte

PERFIL

ANTON P. TXÉKHOV VA VIURE NOMÉS 44 ANYS, PERÒ EN VA TENIR PROU PER MARCAR EL RUMB DE LA LITERATURA RUSSA EN DOS CAMPS, EL DEL TEATRE I EL DE LA NARRACIÓ BREU. ARNAU BARIOS EN TRIA I TRADUEIX 24 CONTES QUE RECORREN BONA PART DE LA SEVA TRAJECTÒRIA

JORDI LLAVINA

Un dels contes aplegats aquí, *La belluguet* (1892), ens presenta una jove amb ínfulas d'artista, sempre envoltada de gent del món de la faràndula i la creació, que s'ha casat fa poc amb un metge respectat –un prosector: això és, el qui practica autòpsies–. Encara que els dos caràcters siguin oposats, la cosa ha anat endavant: ella és capritxosa que fa por, però el marit és pacient i sap que allò que ell no entén –tot el que es relaciona amb la part artística de l'ésser–, altres persones poden procurar-ho a la seva dona. Al capdavant ell tracta amb morts, i les persones sensibles que escriuen música o versos ho fan principalment amb la vida! Fins que la dona s'encaterina d'un pintor rampellut, home de tarannà ben diferent al del marit. Hi ha un moment molt significatiu que serveix per marcar la diferència d'ambient que viu l'Olga, ara que ha deixat el metge pel carallot de l'artista. La parella recent acaba de tenir una disputa, el pa de cada dia. Tot seguit, una pagesa que els fa de criada en una caseta de fusta on passen uns quants dies entra al menjador “amb un plat de sopes de col que duia amb compte, agafat amb totes dues mans, i l'Olga Ivànovna va veure

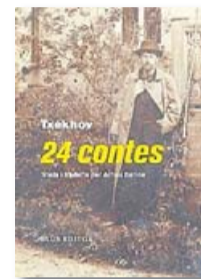
que havia ficat els polzes a dins la sopa i se li mullaven”. Malgrat aquest detall fastigós, el pintor –en Riabovski– “es va posar a devorar amb fruïció” el plat servit.

El d'aquest conte no és l'únic prosector que apareix en el llibre. En el titulat *El bisbe* (1902), una nena força insolent diu d'un cosí seu, estudiant: “El Nikolaia esbocina morts”. És una d'aquelles tantes llampades de diàleg del rus que acaben de perfer el quadre narratiu! El protagonista és un home d'Església que dubta: “Havia assolit tot el que era a l'abast d'un home en la seva situació, i tenia fe, però no ho acabava de veure clar”. A *Un professor de literatura* (1894), es dona compte, amb una senzilla pinzellada, de la felicitat provinciana i campestre –no exempta de perill– referida a una “finca amb una barraqueta”, on una parella acabada de casar gaudirà d'uns quants dies de tranquil·litat: “Diuen que hi ha molt d'aviram i d'ànecs que es tornen fers perquè ningú no se'n cuida”. Però, com passa talment en altres històries, la truita gira sobtadament, i aleshores ja no hi ha possibilitat de recuperar la calma i la beatitud viscudes. “Un escriptor amb psicologia és qui sap descriure els replecs de l'ànima humana”, replica un dels personatges a en Nikitin, el protagonista del conte.

Revelar l'inesperat

Anton P. Txékhov, considerat un dels mestres del relat modern, és un escriptor amb psicologia. Arnau Barrios –que dos anys enrere ens va donar un *Eugeni Oneguín* magistral, també publicat per Club Editor– n'ha seleccionat vint-i-quatre contes, de mida diversa, i en firma una traducció que sona, a l'oïda catalana, com música celestial. Jo –que, per desgràcia, no sé un borrall, de rus– lleigeixo això i em trobo com a casa: “Si n'hi havia, aquí, de capricis, de refinades aberracions i de pam-i-pipes a la natura! Aquí hi veies emparrats de fruiters, una perera amb forma de pollancre llombard, roures i til·lers esferoidals, un pomer convertit en para-sol”. Txékhov s'erigeix en aquell permanent revelador de l'inesperat: com el que viu la bella Wanda en *Un conegut* (1886), que, en abandonar l'hospital pelada com una rata, va a veure un dentista per demanar-li diners i surt de la consulta amb un queixal i un ruble menys –l'únic ruble que tenia–. Més sobre l'inesperat: el canvi tan brusc experimentat pel professor Nikitin, que dèiem suara. El jove que engega a dida la seva felicitat de casat novell; una felicitat, curiosament, plena i plana, a la vegada.

La grandesa de Txékhov es palesa en el tractament tan escrupolós que fa dels replecs de l'ànima humana. Els seus personatges acostumen

VINT-I-QUATRE CONTES
ANTON P. TXÉKHOV
CLUB EDITOR
TRADUCCIÓ D'ARNAU BARIOS
490 PÀG. / 27,50 €

a ser individus senzills, populars: la sofisticació artística consisteix en donar-nos-els descrits d'una manera tan corprenedora. Doncs bé, tots aquests subjectes ens conviden a mirar endins i a estimar el seu cor (preneu el verb *estimar* en tota la seva polisèmia). Però, d'altra banda, el narrador també mira amunt, no es descuida mai d'atendre el cel, amb els seus canvis subtils. A *La bona fortuna* (1887), posem per cas (quin greu lirisme!): “Ja traspuntava el dia. La Via Làctia, cada cop més pàl·lida, es desdibuixava i es fonia de mica en mica, com neu”. En una altra pàgina, una ullada lunar sembla que ajudi a promoure una certa inquietud: “La lluna guaitava per la finestra, el terra estava il·luminat i hi queien ombres”. La gran literatura!

En aquella mena d'informe desesperança titulat *Camperols* (1897), quan “el llantió es va fondre”, només queda l'esclat de la lluna per fer llum en el cor miserios d'una llar. Es tracta d'un relat llarg, amb personatges ferrenys, deficients, alguns dels quals pateixen accessos de ràbia, bevedors irredeemts de vodka (i de te, però el te rai, que no pessiga!). De la protagonista, arribada des de Moscou a un poble de mala mort per passar una temporada amb la família política, en llegim: “El rostre, en lloc de les faccions boniques i el somriure agradable d'abans, tenia l'expressió submissa, trista, del dolor sofert, i en la mirada alguna cosa d'obtús i d'immòbil, com si no hi sentís”. El marit se li ha mort de cop. Quina precisa semblança del dolor!

Emmascarar la pobresa

Txékhov és un autor que sembla que digui cada cosa d'una manera tan eficaç com poc evident. Un exemple: per descriure'ns algú que més aviat les passa magres (*Una Anna al coll*, de 1895), ens ofereix aquest detall que sembla inspirat en el *David Copperfield* dickensian: “Creia que tothom li veia el barret barat i aquelles sabates picades de traus, que dissimulava untant-los amb tinta”. És formidable: la tinta, la substància que destil·la l'escriptor, serveix per emmascarar la pobresa! Tinta fosca, molt sovint, però que no s'agrumolla mai en la definició del dibuix, sinó que contorneja molt subtilment els replecs de l'ànima humana. Ja ho va deixar escrit Irène Némirovsky: “Les qualitats del Txékhov home –la modestia, la integritat, la senzillesa, l'esforç constant per disciplinar-se, per refinar-se, per estimar el proïsme, per suportar la malaltia i les preocupacions, per esperar la mort amb dignitat i sense por– es reflecteixen en l'obra del Txékhov escriptor”. Aquests vint-i-quatre contes, magnífics, prou que en donen fe. ♦

LA GRANDESA D'ANTON TXÉKHOV ES PALESA EN EL TRACTAMENT TAN ESCRUPOLÓS QUE FA DELS REPLECS DE L'ÀNIMA HUMANA

GETTY